

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 30ής Μαρτίου 2023*

«Προδικαστική παραπομπή – Εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας – Οδηγία 2009/72/ΕΚ – Άρθρο 37 – Παράρτημα Ι – Καθήκοντα και αρμοδιότητες της εθνικής ρυθμιστικής αρχής – Προστασία των καταναλωτών – Έξοδα διοικητικής διαχείρισεως – Εξουσία της εθνικής ρυθμιστικής αρχής να διατάξει την επιστροφή των ποσών που καταβλήθηκαν από τους τελικούς πελάτες κατ' εφαρμογήν συμβατικών ρητρών για τις οποίες επιβλήθηκε κύρωση από την εν λόγω αρχή»

Στην υπόθεση C-5/22,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Consiglio di Stato (Συμβούλιο της Επικρατείας, Ιταλία) με απόφαση της 31ης Δεκεμβρίου 2021, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 3 Ιανουαρίου 2022, στο πλαίσιο της δίκης

Green Network SpA

κατά

SF,

ΥΒ,

Autorità di Regolazione per Energia Reti e Ambiente (ARERA),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους E. Regan, πρόεδρο τμήματος, Δ. Γρατσία, M. Ilešič, I. Jarukaitis (εισηγητή) και Z. Csehi, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Green Network SpA, εκπροσωπούμενη από τους V. Cerulli Irelli και A. Fratini, avvocati,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τους G. Aiello και F. Fedeli, avvocati dello Stato,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την O. Beynet και τους G. Gattinara και T. Scharf,

κατόπιν της απόφασεως που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 37, παράγραφοι 1 και 4, καθώς και του παραρτήματος I της οδηγίας 2009/72/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και για την κατάργηση της οδηγίας 2003/54/EK (ΕΕ 2009, L 211, σ. 55).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Green Network SpA και της Autorità di Regolazione per Energia Reti e Ambiente (ρυθμιστικής αρχής για την ενέργεια, τα δίκτυα και το περιβάλλον, Ιταλία) (ARERA) σχετικά με την απόφαση της τελευταίας να επιβάλει διοικητικό πρόστιμο ύψους 655 000 ευρώ στην Green Network και να την υποχρεώσει να επιστρέψει στους τελικούς πελάτες της ποσόν ύψους 13 987 495,22 ευρώ, το οποίο αντιστοιχεί σε ορισμένα έξοδα διοικητικής διαχείρισεως που τους είχε χρεώσει.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 37, 42, 51 και 54 της οδηγίας 2009/72 είχαν ως εξής:
 - «(37) Οι ρυθμιστικοί φορείς ενέργειας θα πρέπει να έχουν εξουσία να εκδίδουν δεσμευτικές αποφάσεις για τις επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενέργειας και να επιβάλλουν αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις σε επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενέργειας που αθετούν τις υποχρεώσεις τους ή να προτείνουν στο αρμόδιο δικαστήριο να τους επιβάλει τέτοιες κυρώσεις. Θα πρέπει επίσης να ανατεθεί στους ρυθμιστικούς φορείς ενέργειας η εξουσία να αποφασίζουν, ανεξάρτητα από την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού, τη λήψη κατάλληλων μέτρων ώστε να εξασφαλίζονται οφέλη για τους καταναλωτές μέσα από την προώθηση του αποτελεσματικού ανταγωνισμού που είναι αναγκαίος για την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας. [...]

[...]

- (42) Όλοι οι [ενωσιακοί] τομείς της βιομηχανίας και του εμπορίου, συμπεριλαμβανομένων των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, καθώς και όλοι οι πολίτες της Ένωσης που επωφελούνται από τα οικονομικά πλεονεκτήματα της εσωτερικής αγοράς, θα πρέπει να μπορούν να απολαύουν επίσης υψηλού επιπέδου προστασίας του καταναλωτή. Ειδικότερα, οι οικιακοί πελάτες και, εφόσον τα κράτη μέλη το κρίνουν αναγκαίο, οι μικρές

επιχειρήσεις θα πρέπει επίσης να απολαύουν εγγυήσεων δημόσιας υπηρεσίας, ιδίως όσον αφορά την ασφάλεια εφοδιασμού και τις προσιτές τιμές, για λόγους ακριβοδίκαιης μεταχείρισης, ανταγωνιστικότητας και, εμμέσως, δημιουργίας θέσεων απασχόλησης. Οι εν λόγω πελάτες θα πρέπει επίσης να έχουν πρόσβαση σε επιλογή, δίκαιη μεταχείριση, αντιπροσώπευση και μηχανισμούς διακανονισμού διαφορών.

[...]

(51) Τα συμφέροντα των καταναλωτών θα πρέπει να βρίσκονται στην καρδιά της παρούσας οδηγίας και η ποιότητα εξυπηρέτησης θα πρέπει να αποτελεί κεντρική ευθύνη των επιχειρήσεων ηλεκτρικής ενεργείας. Τα υφιστάμενα δικαιώματα των καταναλωτών θα πρέπει να ενισχυθούν και να διασφαλισθούν, και να περιλαμβάνουν μεγαλύτερη διαφάνεια και εκπροσώπηση. Η προστασία των καταναλωτών θα πρέπει να διασφαλίζει ότι όλοι οι καταναλωτές στο ευρύτερο [ενωσιακό] πλαίσιο απολαμβάνουν τα οφέλη μιας ανταγωνιστικής αγοράς. Τα δικαιώματα των καταναλωτών θα πρέπει να επιβάλλονται από τα κράτη μέλη ή, όταν το κράτος μέλος έχει προβλέψει σχετικά, από τις ρυθμιστικές αρχές.

[...]

(54) Εγγύηση για μεγαλύτερη προστασία των καταναλωτών αποτελεί η διαθεσιμότητα αποτελεσματικών μέσων διακανονισμού διενέξεων για όλους τους καταναλωτές. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να θεσπίσουν διαδικασίες για τον ταχύ και αποτελεσματικό διακανονισμό των παραπόνων.»

4 Το άρθρο 1 της ανωτέρω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής», προέβλεπε τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία θεσπίζει κοινούς κανόνες που αφορούν την παραγωγή, τη μεταφορά, τη διανομή και την προμήθεια ηλεκτρικής ενεργείας, καθώς και την προστασία των καταναλωτών, με στόχο τη βελτίωση και την ολοκλήρωση ανταγωνιστικών αγορών ηλεκτρικής ενεργείας στην [Ένωση]. [...] Θεσπίζει επίσης υποχρεώσεις καθολικής υπηρεσίας και δικαιώματα των καταναλωτών ηλεκτρικής ενεργείας και αποσαφηνίζει τις υποχρεώσεις του ανταγωνισμού.»

5 Κατά το άρθρο 2 της ανωτέρω οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Ορισμοί»:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, εφαρμόζονται οι ακόλουθοι ορισμοί:

[...]

7. “πελάτης”: ο πελάτης χονδρικής ή ο τελικός πελάτης ηλεκτρικής ενεργείας·

8. “πελάτης χονδρικής”: το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που αγοράζει ηλεκτρική ενέργεια με σκοπό τη μεταπώλησή της εντός ή εκτός του συστήματος όπου είναι εγκατεστημένο·

9. “τελικός πελάτης”: ο πελάτης που αγοράζει ηλεκτρική ενέργεια για δική του χρήση·

[...]».

- 6 Το άρθρο 3 της ίδιας οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας και προστασία του πελάτη», προέβλεπε τα εξής:

«[...]

7. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα για την προστασία των τελικών πελατών και, ειδικότερα, μεριμνούν ώστε να υπάρχουν επαρκείς διασφαλίσεις για την προστασία των ευάλωτων καταναλωτών. [...] Διασφαλίζουν υψηλά επίπεδα προστασίας των καταναλωτών, ιδίως όσον αφορά τη διαφάνεια σχετικά με τους συμβατικούς όρους και προϋποθέσεις, τη γενική πληροφόρηση και τους μηχανισμούς επίλυσης διαφορών. [...]

[...]

9. [...]

Η ρυθμιστική αρχή ή άλλη αρμόδια εθνική αρχή μεριμνά για την αξιοπιστία των πληροφοριών που παρέχουν οι προμηθευτές στους πελάτες τους σύμφωνα με το παρόν άρθρο και για την παροχή τους στο εθνικό επίπεδο με τρόπο σαφώς συγκρίσιμο.

[...]»

- 7 Το άρθρο 36 της οδηγίας 2009/72, το οποίο φέρει τον τίτλο «Γενικοί στόχοι των ρυθμιστικών αρχών», προέβλεπε τα εξής:

«Κατά την εκτέλεση των ρυθμιστικών καθηκόντων που προσδιορίζονται στην παρούσα οδηγία, οι ρυθμιστικές αρχές λαμβάνουν όλα τα εύλογα μέτρα προς επίτευξη των κατωτέρω στόχων εντός του πλαισίου των καθηκόντων και εξουσιών τους που καθορίζονται στο άρθρο 37, διαβουλευόμενες στενά με άλλες ενδιαφερόμενες εθνικές αρχές, συμπεριλαμβανομένων των αρχών ανταγωνισμού, κατά περίπτωση, και με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων τους:

[...]

ζ) εξασφάλιση ότι οι πελάτες επωφελούνται μέσω της αποδοτικής λειτουργίας των εθνικών αγορών, προαγωγή του ουσιαστικού ανταγωνισμού και βοήθεια στην εξασφάλιση της προστασίας των καταναλωτών·

[...]».

- 8 Το άρθρο 37 της ανωτέρω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Καθήκοντα και αρμοδιότητες της ρυθμιστικής αρχής», προέβλεπε στις παραγράφους 1 και 4 τα εξής:

«1. Στη ρυθμιστική αρχή ανατίθενται τα εξής καθήκοντα:

[...]

θ) να παρακολουθεί το επίπεδο διαφάνειας, συμπεριλαμβανομένων των τιμών χονδρικής, και να διασφαλίζει τη συμμόρφωση των επιχειρήσεων ηλεκτρικής ενέργειας προς τις υποχρεώσεις περί διαφάνειας·

ι) να παρακολουθεί τον βαθμό και την αποτελεσματικότητα της αγοράς και του ανταγωνισμού σε επίπεδο χονδρικής και λιανικής, συμπεριλαμβανομένων των χρηματιστηρίων ηλεκτρικής ενέργειας, τις τιμές τους για τους οικιακούς καταναλωτές, συμπεριλαμβανομένων συστημάτων προπληρωμής, ποσοστό αλλαγής προμηθευτή, το ποσοστό διακοπής της παροχής, παροχή υπηρεσιών συντήρησης και σχετικά τέλη, και τα παράπονα των οικιακών πελατών, [...]

[...]

ιδ) να βοηθά ώστε να εξασφαλίζεται, σε συνεργασία με άλλες εμπλεκόμενες αρχές, ότι τα μέτρα προστασίας των καταναλωτών, συμπεριλαμβανομένων όσων εκτίθενται στο παράρτημα I, είναι αποτελεσματικά και εφαρμόζονται·

[...]

4. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι ανατίθενται στις ρυθμιστικές αρχές οι αρμοδιότητες που τους παρέχουν τη δυνατότητα να εκτελούν ταχέως και αποτελεσματικά τα καθήκοντα που αναφέρονται στις παραγράφους 1, 3 και 6. Για τον σκοπό αυτό, οι ρυθμιστικές αρχές διαθέτουν τουλάχιστον τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

[...]

δ) να επιβάλλουν αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις σε επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενέργειας οι οποίες δεν συμμορφώνονται προς τις υποχρεώσεις που υπέχουν από την παρούσα οδηγία ή προς τυχόν σχετικές, νομικά δεσμευτικές αποφάσεις των ρυθμιστικών αρχών ή του Οργανισμού ή να προτείνουν σε αρμόδιο δικαστήριο να επιβάλλει τις εν λόγω κυρώσεις. Στις αρμοδιότητες αυτές περιλαμβάνεται η επιβολή ή η πρόταση επιβολής κυρώσεων ύψους έως 10 % του ετήσιου κύκλου εργασιών του διαχειριστή συστήματος μεταφοράς στο διαχειριστή συστήματος μεταφοράς ή έως 10 % του ετήσιου κύκλου εργασιών της κάθετα ολοκληρωμένης επιχείρησης στην κάθετα ολοκληρωμένη επιχείρηση, ανάλογα με την περίπτωση, για τη μη συμμόρφωση προς τις αντίστοιχες υποχρεώσεις που υπέχουν από την παρούσα οδηγία· [...]

[...]».

9 Το παράρτημα I της ανωτέρω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Μέτρα για την προστασία των καταναλωτών», προέβλεπε στην παράγραφο 1 τα εξής:

«1. Με την επιφύλαξη των [ενωσιακών] κανόνων για την προστασία των καταναλωτών, [...] τα μέτρα που αναφέρονται στο άρθρο 3 έχουν ως στόχο να εξασφαλίζουν ότι οι πελάτες:

α) έχουν το δικαίωμα να συνάπτουν σύμβαση με τον φορέα παροχής υπηρεσιών ηλεκτρικής ενέργειας, στην οποία καθορίζονται:

[...]

– οι αποζημιώσεις και οι διακανονισμοί επιστροφών που εφαρμόζονται σε περίπτωση αθέτησης της σύμβασης όσον αφορά το επίπεδο ποιότητας της υπηρεσίας, συμπεριλαμβανομένης της εσφαλμένης ή καθυστερημένης χρέωσης,

[...]

[...]

γ) λαμβάνουν διαφανείς πληροφορίες σχετικά με τις ισχύουσες τιμές και τιμολόγια, καθώς και τους συνήθεις όρους και προϋποθέσεις όσον αφορά την πρόσβαση και τη χρήση των υπηρεσιών ηλεκτρικής ενεργείας·

[...]

στ) έχουν στη διάθεσή τους διαφανείς, απλές και ανέξοδες διαδικασίες εξέτασης των αντίστοιχων καταγγελιών τους. Ειδικότερα, όλοι οι πελάτες έχουν δικαίωμα σε καλό επίπεδο υπηρεσιών και χειρισμό παραπόνων εκ μέρους του παρόχου υπηρεσιών ηλεκτρικής ενεργείας. Αυτές οι εξωδικαστικές διαδικασίες επίλυσης διαφορών παρέχουν τη δυνατότητα δίκαιης και ταχείας επίλυσης των διαφορών εντός τριών μηνών κατά προτίμηση, προβλέποντας, όπου αυτό επιβάλλεται, σύστημα επιστροφής ή/και αποζημίωσης. [...]

[...]»

Το ιταλικό δίκαιο

- 10 Το άρθρο 2, παράγραφος 12, στοιχείο g, του legge n. 481 – Norme per la concorrenza et la regolazione dei servizi di pubblica utilità. Istituzione delle Autorità di regolazione dei servizi di pubblica utilità (νόμου 481 περί των κανόνων ανταγωνισμού και περί ρυθμίσεως των υπηρεσιών κοινής ωφελείας, καθώς και περί συστάσεως των ρυθμιστικών αρχών των υπηρεσιών κοινής ωφελείας), της 14ης Νοεμβρίου 1995 (τακτικό συμπλήρωμα αριθ. 136 στην GURI αριθ. 270, της 18ης Νοεμβρίου 1995), αναθέτει στην AREGA το καθήκον να «[ελέγχει] την εκτέλεση των υπηρεσιών, διαθέτοντας εξουσίες εποπτείας, πρόσβασης, απόκτησης εγγράφων και χρήσιμων πληροφοριών, και να καθορίζει τις περιπτώσεις αυτόματης καταβολής αποζημίωσης στον χρήστη από τον πάροχο της υπηρεσίας, όταν ο εν λόγω πάροχος δεν τηρεί τους συμβατικούς όρους ή παρέχει την υπηρεσία σε ποιοτικά επίπεδα κατώτερα από εκείνα που καθορίζονται στην κανονιστική πράξη περί υπηρεσιών».
- 11 Δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 20, στοιχείο d, του ως άνω νόμου, η AREGA έχει την εξουσία να διατάσσει τον φορέα εκμεταλλεύσεως της υπηρεσίας να παύσει κάθε επιζήμια για τα δικαιώματα των χρηστών συμπεριφορά και να του επιβάλλει, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 2, παράγραφος 12, στοιχείο g, του εν λόγω νόμου, την υποχρέωση καταβολής αποζημίωσης.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 12 Κατόπιν της παραλαβής εκθέσεως του Sportello per il consumatore Energia e Ambiente (γραφείου πληροφόρησης των καταναλωτών για την ενέργεια και το περιβάλλον, Ιταλία), από την οποία προέκυπτε ότι η Green Network, εταιρία διανομής ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, είχε περιλάβει στους λογαριασμούς των πελατών της μια εισφορά την οποία οι τελευταίοι αμφισβητούσαν λόγω του ότι δεν ήταν σαφής, η AREGA κίνησε διαδικασία κατά της εν λόγω εταιρίας.
- 13 Μετά την έκθεση αυτή, η AREGA διενήργησε περαιτέρω ελέγχους, στο πλαίσιο των οποίων διαπίστωσε ότι η επίμαχη εισφορά προβλεπόταν από ρήτρα των γενικών όρων που εφαρμόζονταν στις συμβάσεις προμήθειας ενέργειας που προσέφερε η Green Network, τόσο για την ηλεκτρική ενέργεια όσο και για το φυσικό αέριο. Κατά τη συγκεκριμένη ρήτρα, τα έξοδα

διοικητικής διαχείρισεως δεν περιλαμβάνονταν στις τιμές που προβλέπονταν για την παροχή ενέργειας και, επομένως, ο προμηθευτής μπορούσε να χρεώσει στον πελάτη σχετική εισφορά μη υπερβαίνουσα τα 5 ευρώ ή, για ορισμένους πελάτες, τα 10 ευρώ μηνιαίως.

- 14 Έχοντας διαπιστώσει ότι ο εκ μέρους της Green Network καθορισμός της επίμαχης εισφοράς στους εν λόγω γενικούς όρους ήταν παράνομος, καθόσον αυτή δεν αναγραφόταν στο δελτίο συγκρισιμότητας, το οποίο καθιστά δυνατή τη σύγκριση των διαφόρων εμπορικών προσφορών στην αγορά, καθώς και στο σύστημα αναζήτησεως των προσφορών, η AREGA επέβαλε, με απόφαση της 20ής Ιουνίου 2019, διοικητικό πρόστιμο ύψους 655 000 ευρώ στην Green Network διότι είχε κοινοποιήσει στους τελικούς πελάτες της συμβατικές πληροφορίες που δεν τηρούσαν τις κανονιστικές διατάξεις της AREGA. Με την ίδια απόφαση, η AREGA διέταξε την Green Network να επιστρέψει στους εν λόγω πελάτες ποσόν ύψους 13 987 495,22 ευρώ, το οποίο είχε εισπράξει από αυτούς ως έξοδα διοικητικής διαχείρισεως.
- 15 Η Green Network άσκησε προσφυγή κατά της ανωτέρω αποφάσεως ενώπιον του Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia (περιφερειακού διοικητικού δικαστηρίου Λομβαρδίας, Ιταλία), η οποία απορρίφθηκε.
- 16 Η Green Network άσκησε αναίρεση κατά της απορριπτικής αποφάσεως ενώπιον του Consiglio di Stato (Συμβουλίου της Επικρατείας, Ιταλία), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου, προβάλλοντας, μεταξύ άλλων, ότι η εξουσία της AREGA να επιβάλει την επιστροφή εισφοράς στους πελάτες αντέβαινε προς την οδηγία 2009/72, δεδομένου ότι η συγκεκριμένη εισφορά είχε καθοριστεί στο πλαίσιο ιδιωτικών συμβατικών σχέσεων.
- 17 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η διαφορά που εκκρεμεί ενώπιόν του αφορά το ζήτημα κατά πόσον η εξουσία της AREGA να διατάξει την επιστροφή ποσών που χρεώθηκαν στους πελάτες δύναται να συναχθεί από την οδηγία 2009/72. Οι κρίσιμες διατάξεις της εν λόγω οδηγίας, τις οποίες επικαλείται η Green Network και των οποίων η ορθή ερμηνεία δεν είναι προφανής, δεν φαίνεται να έχουν ερμηνευθεί από το Δικαστήριο έως σήμερα.
- 18 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Consiglio di Stato (Συμβούλιο της Επικρατείας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
 - «1) Έχουν οι ρυθμίσεις της [οδηγίας 2009/72] και ιδίως το άρθρο 37, παράγραφοι 1 και 4, που καθορίζουν τις αρμοδιότητες των ρυθμιστικών αρχών, καθώς και το παράρτημα I της οδηγίας αυτής, την έννοια ότι καλύπτουν και την κανονιστική αρμοδιότητα την οποία ασκεί η ρυθμιστική αρχή της ιταλικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας [AREGA] έναντι των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, επιβάλλοντας στις τελευταίες την υποχρέωση επιστροφής στους πελάτες, συμπεριλαμβανομένων των πρώην και των αφερέγγυων πελατών, ποσού που αντιστοιχεί σε οικονομική αντιπαροχή καταβληθείσα από τους τελευταίους για την κάλυψη εξόδων διοικητικής διαχείρισης, βάσει συμβατικής ρήτρας την οποία θέσπισε η ίδια η [AREGA];
 - 2) Έχουν οι ρυθμίσεις της [οδηγίας 2009/72] και ιδίως το άρθρο 37, παράγραφοι 1 και 4, που καθορίζουν τις αρμοδιότητες των ρυθμιστικών αρχών, καθώς και το παράρτημα I της οδηγίας αυτής, την έννοια ότι, η αποζημίωση και οι όροι επιστροφής που εφαρμόζονται για τους πελάτες της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας περιλαμβάνουν, στην περίπτωση κατά την οποία ο φορέας της αγοράς δεν τηρεί το προβλεπόμενο επίπεδο ποιότητας της υπηρεσίας, και την επιστροφή οικονομικής αντιπαροχής καταβληθείσας από τους πελάτες της, η οποία

προβλέπεται ρητώς από συμβατική ρήτρα της υπογραφείσας και συνομολογηθείσας σύμβασης και η οποία είναι μεν πλήρως ανεξάρτητη της ποιότητας της παρεχόμενης υπηρεσίας αυτής καθεαυτήν, προβλέπεται εντούτοις για την κάλυψη των εξόδων διοικητικής διαχείρισης του φορέα της αγοράς;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

- 19 Με τα ερωτήματά του, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 37, παράγραφος 1, στοιχεία θ' και ιδ', και παράγραφος 4, στοιχείο δ', της οδηγίας 2009/72, καθώς και το παράρτημα Ι αυτής έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται στο να παρέχει ένα κράτος μέλος στην εθνική ρυθμιστική αρχή την εξουσία να διατάσσει τις επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενέργειας να επιστρέψουν στους τελικούς πελάτες τους το ποσό που αντιστοιχεί στην αντιπαροχή την οποία αυτοί κατέβαλαν ως «έξοδα διοικητικής διαχείρισεως» κατ' εφαρμογήν συμβατικής ρήτρας η οποία κρίθηκε παράνομη από την εν λόγω αρχή, και αν τούτο ισχύει και στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η εν λόγω διαταγή επιστροφής ποσών δεν βασίζεται σε λόγους ποιότητας της σχετικής υπηρεσίας που παρέχουν οι οικείες επιχειρήσεις, αλλά σε παράβαση των υποχρεώσεων περί τιμολογιακής διαφάνειας.
- 20 Συναφώς, όπως έχει επισημάνει το Δικαστήριο, από το άρθρο 1 της οδηγίας 2009/72, καθώς και από τις αιτιολογικές της σκέψεις 37, 42, 51 και 54, προκύπτει ότι σκοπός της είναι να παράσχει στις ρυθμιστικές αρχές ενέργειας την εξουσία να διασφαλίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα των μέτρων προστασίας των καταναλωτών, να παρέχουν σε όλους τους τομείς της βιομηχανίας και του εμπορίου καθώς και σε όλους τους πολίτες της Ένωσης υψηλά επίπεδα προστασίας των καταναλωτών και μηχανισμούς επίλυσης διαφορών, να θέτει τα συμφέροντα των καταναλωτών στο επίκεντρο της εν λόγω οδηγίας, ώστε η εθνική ρυθμιστική αρχή, όταν το κράτος μέλος της απονέμει την αρμοδιότητα αυτή, να μεριμνά για την τήρηση των δικαιωμάτων των καταναλωτών ηλεκτρικής ενέργειας και για την εφαρμογή αποτελεσματικών και προσιτών σε όλους τους καταναλωτές μέσων επίλυσεως διαφορών (απόφαση της 8ης Οκτωβρίου 2020, *Crown Van Gelder*, C-360/19, EU:C:2020:805, σκέψη 26).
- 21 Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 7, της οδηγίας 2009/72, τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία των τελικών πελατών και εξασφαλίζουν, μεταξύ άλλων, υψηλό επίπεδο προστασίας των καταναλωτών, ιδίως όσον αφορά τη διαφάνεια των όρων και προϋποθέσεων των συμβάσεων, τη γενική ενημέρωση και τους μηχανισμούς επίλυσης διαφορών. Κατά τη διάταξη αυτή, όσον αφορά τουλάχιστον τους οικιακούς πελάτες, τα εν λόγω μέτρα πρέπει να περιλαμβάνουν τα μέτρα που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι της οικείας οδηγίας, μεταξύ των οποίων και τα μέτρα που αποσκοπούν στην εξασφάλιση διαφανών πληροφοριών στους πελάτες σχετικά με τις ισχύουσες τιμές και τιμολόγια, καθώς και σχετικά με τους ισχύοντες γενικούς όρους και προϋποθέσεις.
- 22 Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει ήδη διαπιστώσει ότι, για την επίτευξη των προαναφερθέντων σκοπών, η οδηγία 2009/72 απαιτεί από τα κράτη μέλη να απονέμουν στην εθνική ρυθμιστική αρχή ευρείες εξουσίες στον τομέα της ρυθμίσεως και της εποπτείας της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας (απόφαση της 11ης Ιουνίου 2020, *Prezident Slovenskej republiky*, C-378/19, EU:C:2020:462, σκέψη 23). Όπως προκύπτει από το άρθρο 36, στοιχείο ζ', της εν λόγω οδηγίας, μεταξύ των γενικών σκοπών των οποίων την επίτευξη τα κράτη μέλη αναθέτουν στην εθνική ρυθμιστική τους αρχή στο πλαίσιο της ασκήσεως των καθηκόντων και των αρμοδιοτήτων τους

περιλαμβάνεται η διασφάλιση της προστασίας των καταναλωτών (πρβλ. αποφάσεις της 23ης Ιανουαρίου 2020, *Energiavirasto*, C-578/18, EU:C:2020:35, σκέψη 35, και της 8ης Οκτωβρίου 2020, *Crown Van Gelder*, C-360/19, EU:C:2020:805, σκέψη 27).

- 23 Ειδικότερα, το άρθρο 37, παράγραφος 1, στοιχεία θ' και ιδ', της οδηγίας 2009/72 προβλέπει ότι στην εθνική αρχή ανατίθενται τα καθήκοντα που συνίστανται στη διασφάλιση της τηρήσεως των υποχρεώσεων διαφάνειας από τις επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενέργειας και στη διασφάλιση, σε συνεργασία με άλλες αρμόδιες αρχές, της αποτελεσματικότητας και της εφαρμογής των μέτρων προστασίας των καταναλωτών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που απαριθμούνται στο παράρτημα I της ανωτέρω οδηγίας. Συναφώς, το άρθρο 37, παράγραφος 4, της εν λόγω οδηγίας προβλέπει ότι τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι ανατίθενται στις ρυθμιστικές αρχές οι αρμοδιότητες που τους παρέχουν τη δυνατότητα να εκτελούν ταχέως και αποτελεσματικά τα καθήκοντα που αναφέρονται στο άρθρο 37, παράγραφοι 1, 3 και 6, της οδηγίας, και ότι, για τον σκοπό αυτόν, διαθέτουν τις αρμοδιότητες που απαριθμούνται στην οικεία διάταξη. Μολονότι, όμως, μεταξύ των εν λόγω αρμοδιοτήτων περιλαμβάνεται η προβλεπόμενη στο άρθρο 37, παράγραφος 4, στοιχείο δ', της οδηγίας 2009/72 αρμοδιότητα επιβολής αποτελεσματικών, αναλογικών και αποτρεπτικών κυρώσεων στις επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενέργειας οι οποίες δεν τηρούν τις υποχρεώσεις που υπέχουν από την εν λόγω οδηγία ή τις εφαρμοστέες νομικά δεσμευτικές αποφάσεις της εθνικής ρυθμιστικής αρχής, η διάταξη αυτή δεν μνημονεύει την αρμοδιότητα επιβολής στις ως άνω επιχειρήσεις της υποχρεώσεως να επιστρέφουν κάθε ποσό που έλαβαν ως αντιπαροχή δυνάμει συμβατικής ρήτρας η οποία κρίθηκε παράνομη.
- 24 Εντούτοις, η χρήση, στο άρθρο 37, παράγραφος 4, της οδηγίας 2009/72, της φράσεως «οι ρυθμιστικές αρχές διαθέτουν τουλάχιστον τις ακόλουθες αρμοδιότητες» υποδηλώνει ότι είναι δυνατό να τους ανατίθενται και άλλες αρμοδιότητες πέραν εκείνων που μνημονεύονται ρητώς στο εν λόγω άρθρο, ώστε να τους παρέχεται η δυνατότητα να εκπληρώνουν τα καθήκοντα που μνημονεύονται στο άρθρο 37, παράγραφοι 1, 3 και 6, της οδηγίας (πρβλ. απόφαση της 23ης Ιανουαρίου 2020, *Energiavirasto*, C-578/18, EU:C:2020:35, σκέψεις 37, 38 και 40).
- 25 Δεδομένου ότι η διασφάλιση της τηρήσεως των υποχρεώσεων διαφάνειας που υπέχουν οι επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενέργειας καθώς και η προστασία των καταναλωτών εμπίπτουν στα καθήκοντα που απαριθμούνται στο άρθρο 37, παράγραφοι 1, 3 και 6, της εν λόγω οδηγίας, διαπιστώνεται ότι ένα κράτος μέλος μπορεί να παρέχει στην αρχή αυτή την εξουσία να επιβάλλει στις προαναφερθείσες επιχειρήσεις την υποχρέωση επιστροφής των ποσών που έχουν εισπράξει κατά παράβαση των απαιτήσεων προστασίας των καταναλωτών, ιδίως δε κατά παράβαση των απαιτήσεων που αφορούν την υποχρέωση διαφάνειας και την ακρίβεια της τιμολογήσεως.
- 26 Η ερμηνεία αυτή δεν αναιρείται από το γεγονός ότι το άρθρο 36 της οδηγίας 2009/72 προβλέπει, κατ' ουσίαν, ότι η εθνική ρυθμιστική αρχή λαμβάνει τα απαιτούμενα μέτρα «διαβουλευόμε[η] στενά με άλλες ενδιαφερόμενες εθνικές αρχές, συμπεριλαμβανομένων των αρχών ανταγωνισμού, κατά περίπτωση, και με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων τους», ή ότι το άρθρο 37 της ανωτέρω οδηγίας περιλαμβάνει, στην παράγραφο 1, στοιχείο ιδ', τη φράση «σε συνεργασία με άλλες εμπλεκόμενες αρχές». Πράγματι, από τις προαναφερθείσες διατάξεις δεν προκύπτει ότι, σε περιπτώσεις όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, μόνον μία από τις άλλες αυτές εθνικές αρχές δύναται να διατάξει την επιστροφή των ποσών που εισέπραξαν αχρεωστήτως οι επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενέργειας από τους τελικούς πελάτες. Αντιθέτως, η χρήση του όρου «κατά περίπτωση» συνεπάγεται ότι μια τέτοια διαβούλευση είναι αναγκαία μόνον όταν το μέτρο που πρόκειται να ληφθεί ενδέχεται να έχει συνέπειες για άλλες αρμόδιες αρχές.

- 27 Παράλληλα, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 37, παράγραφος 1, στοιχεία θ' και ιδ', και παράγραφος 4, στοιχείο δ', της οδηγίας 2009/72, καθώς και το παράρτημα I αυτής έχουν την έννοια ότι επιτρέπουν στην εθνική ρυθμιστική αρχή, βάσει εθνικής διατάξεως που προβλέπει την αυτόματη επιστροφή στους πελάτες των ποσών που εισέπραξε επιχείρηση ηλεκτρικής ενέργειας όταν δεν επιτυγχάνονται τα ποιοτικά επίπεδα των προβλεπόμενων υπηρεσιών, να διατάζει την εν λόγω επιχείρηση ηλεκτρικής ενέργειας να επιστρέψει στους τελικούς πελάτες της τα ποσά που τους χρεώθηκαν, όταν η εν λόγω διαταγή επιστροφής χρημάτων δεν βασίζεται σε λόγους ποιότητας της οικείας υπηρεσίας, αλλά στον παράνομο χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας η οποία προβλέπει την καταβολή «εξόδων διοικητικής διαχείρισεως».
- 28 Συναφώς, όπως προκύπτει, κατ' ουσίαν, από τη σκέψη 25 της παρούσας αποφάσεως, μολονότι η οδηγία 2009/72 δεν απαιτεί από τα κράτη μέλη να προβλέπουν ότι η εθνική ρυθμιστική αρχή έχει την εξουσία να διατάσσει την επιστροφή, από επιχείρηση ηλεκτρικής ενέργειας, των αχρεωστήτως εισπραχθέντων ποσών από τους πελάτες της, η οδηγία αυτή δεν απαγορεύει στα κράτη μέλη να παρέχουν τέτοια εξουσία στην εν λόγω αρχή. Στο μέτρο που η προστασία των καταναλωτών και η τήρηση των υποχρεώσεων διαφάνειας εμπίπτουν στα καθήκοντα που πρέπει να ανατίθενται στις ρυθμιστικές αρχές δυνάμει του άρθρου 37, παράγραφος 1, στοιχεία θ' και ιδ', της ανωτέρω οδηγίας, δεν είναι κρίσιμος ο ακριβής λόγος για τον οποίον μια επιχείρηση ηλεκτρικής ενέργειας διατάσσεται να επιστρέψει τα σχετικά ποσά στους πελάτες της προς εκπλήρωση κάποιου από τα εν λόγω καθήκοντα.
- 29 Πάντως, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εκτιμήσει αν το εθνικό δίκαιο πράγματι παρέχει στην εθνική ρυθμιστική αρχή την εξουσία να διατάσσει την επιστροφή των αχρεωστήτως εισπραχθέντων ποσών σε περιπτώσεις όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης ή, ακόμη, αν η αρχή αυτή εφάρμοσε ορθώς το εθνικό δίκαιο.
- 30 Κατόπιν όλων των ανωτέρω, στα υποβληθέντα ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 37, παράγραφος 1, στοιχεία θ' και ιδ', και παράγραφος 4, στοιχείο δ', της οδηγίας 2009/72, καθώς και το παράρτημα I αυτής έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται στο να παρέχει ένα κράτος μέλος στην εθνική ρυθμιστική αρχή την εξουσία να διατάσσει τις επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενέργειας να επιστρέψουν στους τελικούς πελάτες τους το ποσό που αντιστοιχεί στην αντιπαροχή την οποία αυτοί κατέβαλαν ως «έξοδα διοικητικής διαχείρισεως» κατ' εφαρμογήν συμβατικής ρήτρας η οποία κρίθηκε παράνομη από την εν λόγω αρχή, τούτο δε ισχύει και στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η εν λόγω διαταγή επιστροφής ποσών δεν βασίζεται σε λόγους ποιότητας της σχετικής υπηρεσίας που παρέχουν οι οικείες επιχειρήσεις, αλλά σε παράβαση των υποχρεώσεων περί τιμολογιακής διαφάνειας.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 31 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 37, παράγραφος 1, στοιχεία θ' και ιδ', και παράγραφος 4, στοιχείο δ', της οδηγίας 2009/72/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009,

σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και για την κατάργηση της οδηγίας 2003/54/ΕΚ, καθώς και το παράρτημα Ι της οδηγίας 2009/72

έχουν την έννοια ότι:

δεν αντιτίθενται στο να παρέχει ένα κράτος μέλος στην εθνική ρυθμιστική αρχή την εξουσία να διατάσσει τις επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενέργειας να επιστρέψουν στους τελικούς πελάτες τους το ποσό που αντιστοιχεί στην αντιπαροχή την οποία αυτοί κατέβαλαν ως «έξοδα διοικητικής διαχείρισεως» κατ' εφαρμογήν συμβατικής ρήτρας η οποία κρίθηκε παράνομη από την εν λόγω αρχή, τούτο δε ισχύει και στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η εν λόγω διαταγή επιστροφής ποσών δεν βασίζεται σε λόγους ποιότητας της σχετικής υπηρεσίας που παρέχουν οι οικείες επιχειρήσεις, αλλά σε παράβαση των υποχρεώσεων περί τιμολογιακής διαφάνειας.

(υπογραφές)